

Gordana Milovanović

---

# **Razvoj slobode izražavanja tokom razvoja civilizacije**

# Priprema za 1. čas

**Predmet:** Građansko vaspitanje

---

**Nastavna jedinica:**

Razvoj slobode izražavanja tokom razvoja civilizacije

---

**Ciljevi časa:**

- Sticanje znanja o pravu na slobodu izražavanja;
  - Uočavanje razvoja slobode izražavanja kroz istoriju i menjanje suštine pojma
- 

**Očekivani ishodi:**

- Učenik će moći da preispita svoje razumevanje pojma slobode izražavanja;
  - Učenik će razumeti kako se razvijala, manifestovala i institucionalizovala sloboda izražavanja kroz istoriju;
  - Učenik će uočiti značaj korišćenja ovog prava
- 

**Metode i tehnike rada:**

Radionica, diskusija, obašnjavanje, rad na tekstu, demonstrativna, moždana oluja, evaluaciona tehnika

---

**Oblici rada:** Individualni, grupni

---

**Nastavna sredstva**

Kartice sa tekstom, projektor, film, flip čart tabla, samolepljivi stikeri, evaluacioni listić

---

**Uvodni deo (5 min.)**

| Planirane aktivnosti nastavnika                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Planirane aktivnosti učenika                                        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
| Nastavnik prikazuje kratak video. <a href="https://www.youtube.com/watch?v=eQPusXwqfLQ">https://www.youtube.com/watch?v=eQPusXwqfLQ</a><br>Podstiče učenike da kažu šta je poruka ovog videa, rezimira njihove odgovore i navodi da je detetu uskraćeno pravo da se izrazi na svoj način kroz igru.<br>Najavljuje temu časa i postavlja pitanje: Šta je za vas sloboda izražavanja? | Gledaju video, saopštavaju poruku.<br><br>Pišu odgovore na stikere. |

## Centralni deo (30 minuta)

| Planirane aktivnosti nastavnika                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Planirane aktivnosti učenika                                                                                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Nastavnik razvrstava stikere i objedinjuje odgovore učenika imenujući konkretni aspekt slobode izražavanja. Ukoliko nisu svi aspekti/elementi slobode izražavanja obuhvaćeni, nastavnik podstiče odgovore pitanjima: Na koji način/formu možemo da iskažemo svoje mišljenje, stav? Podstiče odgovore učenika i navodi sve elemente slobode izražavanja, čime objašnjava i poruku prikazanog videa.</p> <p>Nastavnik poziva učenike da odgledaju deo iz filma Sloboda izražavanja u kome novinarka uvodi slušaoca u pojam i razvoj slobode izražavanja kroz istoriju. Podstiče učenike da usmeno formulišu jedno pitanje koje im se nameće posle gledanja ovog dela, a o kojem bi voleli nešto da saznaju. Ukoliko imaju problema da trenutno formulišu pitanje nastavnik ih upućuje da razmisle o tome kasnije.</p> <p>Nastavnik ističe da su se ljudi tokom cele istorije borili za slobodu govora i da su se tokom većeg dela istorije ljudska prava, pa i pravo na slobodu izražavanja menjala i ukidala. Sledeći zadatak odnosi se na razvoj slobode izražavanja.</p> <p>Deli učenike u grupe (izvlače redne brojeve od 1- 3.) i objašnjava zadatak. Na karticama su navedeni značajni događaji vezani za razvoj slobode izražavanja. Zadatak u okviru grupa je da poređaju kartice hronološkim redom i uoče kako se menjalo shvatanje pojma slobode izražavanja kroz istoriju. Nastavnik poziva predstavnike grupa da iznesu zaključke do kojih su došli. Zajedno izvode zaključke.</p> | <p>Odgovaraju na pitanja nastavnika.</p> <p>Slušaju o pojmu prava na slobodu izražavanja i njegovom razvoju. Postavljaju pitanja.</p> <p>Učenici analiziraju teksta na karticama, izvode zaključke i saopštavaju ih.</p> |

## Završni deo (8 minuta)

| Planirane aktivnosti nastavnika                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Planirane aktivnosti učenika             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|
| <p>Nastavnik poziva učenike da pogledaju deo Poruka iz filma Sloboda izražavanja. Postavlja pitanja: Šta poručuje novinarka? Šta vam je najupečatljivije u njenom obraćanju (glas, strast, verbalna i neverbalna komunikacija)? Formulirate svoju poruku.</p> <p>Nastavnik upućuje učenike u istraživački zadatak. Učenici izvlače ceduljice sa rednim brojevima od 1-4 i tako formira grupe. Daje uputstva o izradi zadatka. Napominje da će u gugi učionici postaviti dodatna objašnjenja, tu će se razmenjivati poruke, davati odgovori na pitanja učenika, pružiti sva neophodna pomoć. Rok za izradu je sledeći čas.</p> <p>Tema istraživanje je <i>Upotreba pera i jezika je bilo moje pravo</i>. Potrebno je istražiti primere cenzure govora tokom istorije: zabrana slobode govora, zabrana i spaljivanje knjiga, zabrana filmova, progon književnika i drugih umetnika, političara, govornika koji su bili osuđivani od strane svojih država ili su morali da emigriraju zbog slobode izražavanja u svojim delima, zabrana medija. Forma izrade: video zapis, flajeri, ppt prezentacija, novinarski članak. Po jedan član grupe izvlači formu izrade zadatka. Predviđeno vreme prezentovanja je 10 minuta.</p> | <p>Daju odgovore, obrazlažu, pitaju.</p> |

## Evaluacija- 2 minuta

| Planirane aktivnosti nastavnika                                                                  | Planirane aktivnosti učenika                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|
| <p>Nastavnik zamoli učenike da napišu najvažnije saznanje do kojeg su došli posle ovog časa.</p> | <p>Daju odgovore i iznose utiske o času.</p> |

## Priprema za 2. čas

**Predmet:** Građansko vaspitanje

---

**Nastavna jedinica:**

Razvoj slobode izražavanja tokom razvoja civilizacije

---

**Ciljevi časa:**

- Razumevanje pojma sloboda izražavanja
- 

**Očekivani ishodi:**

- Učenici će kroz produkte izraziti svoje razumevanje i pravo na slobodu izražavanja
- 

**Metode i tehnike rada:**

Praktični radovi učenika, evaluaciona tehnika

---

**Oblici rada:** Frontalni

---

**Nastavna sredstva**

flajeri, ppt prezentacija, novinarski članak, video zapis, evaluacioni list Meta

### Tematske celine / Opis aktivnosti tokom časa

**Uvodni deo /1 minut**

Nastavnik najavljuje prezentovanje praktičnih radova učenika na temu Upotreba pera i jezika je bilo moje pravo.

**Centralni deo /do 35 minuta**

Grupe prezentuju svoje radove u vremenu do maksimalno 8 minuta.

**Završni deo /do 10 minuta**

Nastavnik postavlja jedno od sledećih pitanja zavisno od preostalog vremena: Da li će činjenica što ste se upoznali sa ovim pravom i svim što ono obuhvata uticati na vaše ponašanje? Zašto? U kojim situacijama ćete po-

četi da primenjujete ovo svoje pravo? U kojim situacijama nećete? Kratko obrazložite.

### Evaluacija/ 1 minut

Nastavnik poziva učenike da upišu ocenu zadovoljstva svojim učesćem u ovom zadatku u evaluacionom listu Meta.

### Kartice za rad

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Magna Karta - povelja iz 1215.godine</b></p> <p>Prvi pisani ustavni dokument u engleskoj istoriji, kojim je ustanovljen princip ljudskih i građanskih prava u anglosaksonskoj pravnoj tradiciji.</p> <p>Povelja je ograničavala kraljevsku moć. Ljudima je dato pravo na sudjenje i pravdu. Predstavlja orijentir u oblasti ljudskih prava.</p> | <p><b>Gutenberg</b></p> <p>Pronalazač tehnike štampanja u XV veku.</p> <p>Knjige počinju da se šire celom Evropom, postaju novi način komuniciranja sa svetom. Štampa je ukinula monopol na pismenost i znanje i učinila knjigu dostupnom širokom krugu čitalaca, koji više ne slušaju samo zvanična tumačenja pojava, već slobodno i samostalno razmišljaju o njima.</p>                                                |
| <p><b>Engleska Povelja o pravima iz 1689. godine</b></p> <p>Zakonski je uspostavljeno ustavno pravo na slobodne izbore i slobodu govora u Parlamentu.</p>                                                                                                                                                                                             | <p><b>Džon Milton</b></p> <p>Engleski pesnik koji je ustao protiv cenzure koja je tada bila na snazi u Engleskoj.</p> <p>Godine 1644. Napisao je pamflet <i>Areopagitiku</i> u kojem je izneo jednu od najboljih odbrana slobode mišljenja i slobode štampe.</p>                                                                                                                                                         |
| <p><b>Švedski zakon iz 1766. godine</b></p> <p>Sloboda štampe zaštićena je Ustavom. Građanima je dato zakonom propisano pravo na uvid i zajedničko korišćenje javnih dokumenata u skladu s revolucionarnim principom pristupa javnosti podacima.</p>                                                                                                  | <p><b>Deklaracija o pravima države Virdžinije iz 1776. godine</b></p> <p>Ističe se „da su svi ljudi stvoreni jednaki i da je njihovo neotuđivo pravo pravo na život, slobodu i težnja ka sreći. Da bi ta prava ostvarili, ljudi stvaraju države i organizuju pravednu vlast. Ako je ta vlast štetna, oni mogu da je zamene, ukinu i ustanove novu državu“. Sloboda štampe proglašena je jednom od temeljnih sloboda.</p> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Deklaracija prava čoveka i građanina</b><br/>iz 1789. godine</p> <p>Dokument <a href="#">Francuske revolucije</a>, koji određuje pojedinačna i kolektivna prava naroda prema državi. Deklaracija predviđa slobodu izražavanja u članu 11u kojem navodi: Slobodna komunikacija o idejama i mišljenjima je jedno od najdragocenijih prava čoveka. Prema tome, svaki građanin može slobodno da priča, piše i štampa, ali treba da bude odgovoran za zloupotrebu te slobode koju treba definisati zakonom.</p> | <p><b>Povelja slobode Sjedinjenih Država</b><br/>iz 1791. godine</p> <p>Prvi amandman američkoga Ustava zabranjuje ograničavanje slobode govora ili štampe.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <p><b>Džon Stjuart Mil</b></p> <p>Engleski filozof, koji je 1859. god. objavio esej „O slobodi“. Mil je napisao: „Potraga za istinom zasnovana je na slobodnom nadmetanju svih ideja – i onih loših“. Istakao je da sloboda govora nije važna samo zato što svako ima pravo na slobodu izražavanja, nego i zato što zajednica u kojoj živimo ima pravo da čuje naša razmišljanja.</p>                                                                                                                            | <p><b>Ustav Republike Srbije</b><br/>("Sl. glasnik RS", br. 98/2006)</p> <p>Republika Srbija je potpisnica evropske deklaracije o ljudskim pravima što je definisano i u Ustavu naše zemlje. U Članu 46 govori se o slobodi mišljenja i izražavanja: Jemči se sloboda mišljenja i izražavanja, kao i sloboda da se govorom, pisanjem, slikom ili na drugi način traže, primaju i šire obaveštenja i ideje.</p>                                                                                                                                                                                                  |
| <p><b>Univerzalne deklaracije ljudskih prava</b><br/>usvojena 1948.god.</p> <p>Član 19 "Svako ima pravo slobodnog izražavanja i mišljenja, ovo pravo uključuje slobodu posedovanja mišljenja bez nečijeg mešanja i traženje, primanje i davanje informacija i ideja kroz bilo koje medije bez obzira na granice".</p>                                                                                                                                                                                            | <p><b>Zakon o slobodnom pristupu informacijama</b><br/>("Sl. glasnik RS", br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010)<br/><b>Član 5</b></p> <p>Svako ima pravo da mu bude saopšteno da li organ vlasti poseduje određenu informaciju od javnog značaja, odnosno da li mu je ona inače dostupna. Svako ima pravo da mu se informacija od javnog značaja učini dostupnom tako što će mu se omogućiti uvid u dokument koji sadrži informaciju od javnog značaja, pravo na kopiju tog dokumenta, kao i pravo da mu se, na zahtev, kopija dokumenta uputi poštom, faksom, elektronskom poštom ili na drugi način.</p> |

---

Za više materijala za pripremu časova i korisnih informacija o predmetu građansko vaspitanje posetite platformu Građanskog vaspitanja na <https://rc.gradjanske.org/gradjansko-vaspitanje/>.